

Democràcies: viatges inacabats

Sabem que les relacions entre democràcia i capitalisme són relacions entre dos sistemes caracteritzats per lògiques diverses. Els seus valors i objectius són diferents i entren sovint en conflicte. La crisi actual ho fa evident. La pràctica empírica ha mostrat tensions permanents, però també la compatibilitat i, fins i tot, la superioritat política en termes comparats de combinar cert tipus de democràcia –les d'arrel liberal– amb cert tipus de capitalisme –el que combina el mercat amb drets socials i una regulació pública en matèries econòmiques i socials–. Però a inicis d'aquest segle hi ha molt a reformar en les democràcies, tant en l'àmbit de les idees i les institucions com en el de les pràctiques constitucionals.

La irrupció de la globalització econòmica i tecnològica i els moviments de pluralisme nacional i cultural fan que la pregunta clàssica “Què és Il·lustració?” requereixi avui respostes molt més complexes que les que donen les teories clàssiques de la democràcia i del constitucionalisme. En la revisió de les democràcies actuals hi podem constatar almenys tres àmbits.

En primer lloc, els límits de qualsevol *teoria de la justícia*. Kant en sabia bastant de tot això. Algunes aporten coneixements i conclusions rellevants, però només sobre determinats aspectes de les democràcies, no sobre el seu conjunt. Es tracta d'un camp amb gran varietat de propostes alternatives que sol enfocar bé qüestions com la pobresa, les desigualtats i la distribució de la renda. Tanmateix, són teories que no tenen gairebé res a dir quan es tracta d'analitzar fenò-

FERRAN REQUEJO

CATEDRÀTIC CIÈNCIA POLÍTICA UPF

mens com la multiculturalitat, el pluralisme nacional i el multilingüisme. Més que de teories globals, avui disposem de teories parcials sobre aspectes particulars de les democràcies. Cada pregunta remet a un conjunt concret i diferent de teories i d'experiències pràctiques. I cal no equivocar-se sobre on buscar les solucions.

En segon lloc, les teories clàssiques parlaven d'una *nació de ciutadans*, entesa en termes culturals i lingüístics homogenis. Però bona part de les democràcies empíriques són internament plurals. Tanmateix, el tracte pràctic que algunes democràcies donen a poblacions indígenes, a nacions minoritàries o a les poblacions immigrades és molt deficient en termes liberals i democràtics. Parlar simplement d'*igualtat de ciutadania*, per exemple, es converteix sovint en una co-

Catalunya té molt a dir sobre el refinament de les democràcies, que es mostren sempre remises a acomodar el pluralisme intern

artada per la mera defensa de les característiques nacionals i culturals de les majories hegemòniques dels estats. Fins fa poc temps, aquests han sigut temes gens, poc i mal tractats en les democràcies. L'objectiu: fer-les més congruents amb el seu pluralisme intern. El constitucionalisme actual va bastant endarrerit en aquesta revisió.

Finalment, la qualitat d'una democràcia no depèn només de la qualitat dels seus governants. També depèn de la qualitat de la societat que governen. I des de fa segles s'observa un escepticisme recíproc entre les actituds dels governants i dels governats. Des de la banda del govern ho expressa, per exemple, el personatge de Cèsar en l'obra de Thornton Wilder *Els idus de març*: “El suport d'un poble no es guanya simplement governant segons els seus interessos. Nosaltres, els governants, hem de dedicar una gran part del temps a seduir la seva imaginació”. I des de la perspectiva dels governats, Plutarc (segle I-II) en els seus *Consells polítics* conclou: “En tot poble hi ha una mala disposició i un recel contra els que exerceixen la política, i la sospita que moltes de les mesures benèfiques s'han realitzat com a fruit d'una confabulació”.

Es tracta de tres àmbits en permanent revisió que marquen camins per al refinament moral i institucional d'unes democràcies que es mostren sempre remises a acomodar el pluralisme intern de les societats. Les democràcies són sempre un viatge inacabat. Un viatge en el qual Catalunya té molt a dir sobre el seu benestar futur. Sobretot si el construeix sense les rèmores de l'estat al qual ha estat coactivament integrada. Catalunya, desperta!